

УДК 338.482.22

Тучковська І. І.

ituchkovska@lute.lviv.ua, ORCID ID: 0000-0001-6719-2981

Researcher ID: E-9848-2019

*к.е.н., доц., доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи,
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТА ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Анотація. Висвітлено основні економічні показники розвитку медичного туризму у світі, доведено необхідність розвитку галузі медичного туризму в нашій країні. Розглянуто важливість медичного туризму в умовах глобальних криз, що відбуваються в Україні та світі. Показано: дана ситуація спонукає людей переосмислити своє ставлення до медичного обслуговування і підкреслює важливість якісної медичної допомоги, що може бути забезпечена як на локальному, так і на глобальному рівні. Розглянуто потенціал медичного туризму як інструменту для підвищення якості та доступності медичних послуг. Окреслено основні чинники, що впливають на розвиток цієї галузі в умовах кризи, а також проаналізовано можливі перспективи розвитку та вдосконалення медичного туризму в надзвичайних обставинах. Визначено основні напрями розвитку медичного туризму. Досліджено головні передумови та проблеми становлення і розвитку індустрії медичного туризму в Україні. Доцільно зазначити, що багато країн світу сприяють розвитку медичного туризму через його прибутковість, позитивний вплив на платіжний баланс країни, зможу збільшити валютні надходження та доходи різних рівнів бюджету. Варто зауважити: подорожуючі, які приїжджають у країну з метою отримати медичні послуги, зазвичай є найбільш заможними та платоспроможними. Важливо розглядати, як саме медичний туризм здатен задовольняти потреби подорожніх з метою оздоровлення, сприяти їхньому поліпшеному здоров'ю та благополуччю. Зокрема, умови кризових викликів можуть впливати на регулюючі політики, що стосуються медичного та оздоровчого туризму. Важливо вивчити, які зміни в законодавстві та регулюванні можуть виникнути в даній сфері та як вони здатні вплинути на розвиток медичного та оздоровчого туризму. Україна може мати свої унікальні медичні послуги та ресурси, що привертають іноземних пацієнтів, і це потенційно стає економічним стимулом для країни. Розгляд теоретичних аспектів та перспектив розвитку медичного та оздоровчого туризму дозволяє визначити, як використовувати конкурентні переваги країни в цій сфері. Проаналізовано сучасні тенденції розвитку медичного та оздоровчого туризму у світі та перспективи розвитку в Україні. Проведений аналіз показав, що медичний та оздоровчий туризм створив нову концепцію сучасного медичного та оздоровчого обслуговування та туризму. Україна має потенціал стати світовим лідером у сфері медичного в'їзного туризму завдяки високому потенціалу лікувально-оздоровчих та рекреаційних ресурсів і конкурентоспроможності за ціновими параметрами.

Ключові слова: медичний туризм, оздоровчий туризм, ринок медичного туризму, індустрія туризму, wellness-економіка, wellness-індустрія.

Tuchkovska Iryna

ituchkovska@lute.lviv.ua, ORCID ID: 0000-0001-6719-2981

Researcher ID: E-9848-2019

*Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Tourism
and Hotel&Restaurant Business, Lviv University of Trade and Economics, Lviv*

DEVELOPMENT TRENDS OF MEDICAL AND HEALTH TOURISM IN UKRAINE AND THE WORLD

Abstract. *The main economic indicators of the development of medical tourism in the world are highlighted, the need for the development of the medical tourism industry in Ukraine is proven. The importance of medical tourism in the conditions of global crises, which is happening in Ukraine and the world, is considered. It is shown that this situation prompts people to rethink their attitude to medical care and emphasizes the importance of quality medical care, which can be provided both at the local and global level. The potential of medical tourism as a tool for improving the quality and availability of medical services is considered. The main factors that affect the development of this industry in the crisis are outlined, as well as the possible prospects for the development and improvement of medical tourism in emergency situations are analyzed. The main directions of development of medical tourism have been determined, as well as possible prospects for the development and improvement of medical tourism in emergency situations have been analyzed. The main prerequisites and problems of the formation and development of the medical tourism industry in Ukraine have been studied. It should be noted that many countries of the world contribute to the development of medical tourism due to its profitability, positive impact on the country's balance of payments, the ability to increase foreign exchange earnings and incomes of various budget levels. It is important to note that travelers who come to the country to receive medical services are usually the most affluent and able to pay. It is important to consider how medical tourism can meet the needs of health travelers and contribute to their improved health and well-being. In particular, the conditions of crisis challenges can influence regulatory policies related to medical and health tourism. It is important to study what changes in legislation and regulation may occur in this area and how they may affect the development of medical and wellness tourism. Ukraine may have its own unique medical services and facilities that attract foreign patients, and this may become an economic stimulus for the country. Consideration of theoretical aspects and prospects for the development of medical and wellness tourism can help determine how to use the country's competitive advantages in this area. Current trends in the development of medical and wellness tourism in the world and prospects for development in Ukraine are analyzed. The conducted analysis showed that medical and health tourism created a new concept of modern medical and health care and tourism. Ukraine has the potential to become a world leader in the field of medical inbound tourism due to the high potential of medical and recreational resources and competitiveness in terms of price parameters.*

Key words: medical tourism, wellness tourism, medical tourism market, tourism industry, wellness economy, wellness industry.

JEL Classification: O29

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2024-41-13>

Постановка проблеми. Економіка більшості країн світу характеризується розвитком сфери послуг, де важливе місце належить медичному та оздоровчому туризму. Очевидними є тенденції відокремлення від класичного туризму нових, найрізноманітніших альтернативних видів, зосередженість на яких дозволяє підвищувати дохідність туристичних послуг та, відповідно, вихід на нові сегменти ринку.

Аналізуючи тенденції розвитку туристичного ринку, спостерігаємо за значним зростанням кількості туристів, що подорожують за кордон для отримання медичної допомоги й оздоровлення. Одним із основних чинни-

ків розвитку медичного туризму є відкриття кордонів багатьох країн. Також важливу роль відіграє економічний розвиток, демографічна та соціальна ситуація. Все це впливає на вартість медичних послуг у світі.

Зростання вартості лікування в розвинених країнах світу стимулює попит на якісне лікування за низькими цінами, що в умовах жорсткої конкуренції на туристичному ринку може дати новий поштовх підприємствам туристичного бізнесу України у післявоєнний період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження проблем розвитку та перспектив медично-оздоровчого

туризму зробили такі відомі закордонні та вітчизняні вчені, як М. Рутинський, Н. Габчак, М. Мальська, О. Бейдик, Л. Ткачук, І. Колоцова, Є. Гнедик, Г. Щука, Л. Ковальська.

Що стосується українських наукових кіл, то кількість фахових досліджень на тему становлення і розвитку вітчизняного медичного та оздоровчого туризму залишається дуже низькою. Вдосконалення та розвитку потребує методологія стратегічного розвитку індустрії медичного туризму, дослідження окремих особливостей розвитку медичного та оздоровчого туризму саме в Україні.

Постановка завдання. Основною метою дослідження є аналіз передумов, проблем та перспектив становлення і розвитку індустрії медичного та оздоровчого туризму в Україні у контексті світового економічного простору. Передбачається розроблення рекомендацій щодо стимулювання розвитку вітчизняного ринку медичного туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зростання вартості лікування в розвинених країнах спричинило попит на якісне лікування за доступними цінами та незабутні враження від подорожі в нове місце. Висока вартість медичного обслуговування стала серйозною проблемою не лише для пацієнтів, але й для їхніх роботодавців, соціальних фондів, страхових систем і держав. Зараз багато пацієнтів із високорозвинених країн обирають медичну допомогу там, де можуть отримати якісні послуги за значно нижчою ціною та без довгих черг.

Можна виділити наступні основні фактори, що впливають на розвиток медичного та оздоровчого туризму:

1) створення мережі Інтернет – сприяв підвищенню доступності інформації про медичні послуги та оздоровчі заклади для міжнародних туристів;

2) розповсюдження нових швидких видів транспорту – дозволило здійснювати подорожі до медичних центрів та курортів швидше і зручніше, що збільшує привабливість цих напрямків для туристів;

3) розвиток міжнародного ринку туризму – стимулював конкуренцію та розвиток нових пропозицій у сфері лікувально-оздоровчого туризму;

4) підвищення життєвого рівня в розвинених країнах та країнах, що розвиваються, зростання інтересу до здорового способу життя та оздоровчого відпочинку – сприяє популяр-

ності лікувально-оздоровчого туризму.

На відміну від цього, недостатня матеріальна база українських лікувально-оздоровчих закладів може перешкоджати їх привабливості для іноземних туристів.

С. Дубінський та В. Орлова визначають основні фактори, що сприяють розвитку та зростанню лікувально-оздоровчого туризму [8]:

1) збільшення попиту на оздоровчі послуги через старіння населення у багатьох розвинених країнах світу;

2) підвищений акцент на “культуру молодості”, що підтримує ідею про необхідність краси, молодості та здоров’я незалежно від віку;

3) економічні вигоди від лікувально-оздоровчого туризму, особливо для тих, хто не має відповідного медичного страхування або має обмежене страхування в рідній країні;

4) значне полегшення доступу до медичного туризму завдяки покращенню транспортної доступності та зниженню авіатарифів у всьому світі.

Global Wellness Institute кожного року створює звіт про сектор велнес-економіки у світі загалом та за країнами. Він розділяє його на сектори та показує розмір ринку. Зобразимо динаміку показників wellness-економіки у світі за 2020-2023 роки (табл. 1).

Слід зазначити, що за останні роки спостерігається загальне збільшення показників у багатьох секторах wellness-економіки, зокрема в особистому догляді, здоровому харчуванні та превентивній медицині. Такі коливання є нормальними в контексті економічного розвитку, але в цілому сектор wellness-економіки продовжує демонструвати позитивні тенденції та потенціал для подальшого зростання і розвитку.

Особливого поширення та змін оздоровчий туризм набув через пандемійний період. Традиційні санаторні курорти перестають сприйматися місцем лікування і відпочинку осіб похилого віку і перетворюються на поліфункціональні оздоровчі центри, розраховані на широке коло споживачів.

Поява посередників на ринку медичного та оздоровчого туризму стала значущою притягуючою силою для зростання індустрії медичного туризму в останні роки. Суттєво: такими посередниками є організації, що спеціалізуються на наданні різноманітних послуг, які допомагають пацієнтам планувати

Таблиця 1

Динаміка показників wellness-економіки у світі за 2019-2023 роки

Сектор wellness- економіки	Розмір ринку (америк. дол. мільярди)				
	2019	2020	2021	2022	2023
Personal Care, Beauty, & Anti-Aging (Особистий догляд, краса та антистаріння)	1083	1083	955	986	1089
Healthy Eating, Nutrition, & Weight Loss (Здорове харчування та втрата ваги)	702	702	946	996	1079
Wellness Tourism (wellness-туризм)	639	639	436	536	651
Preventive & Personalized Medicine and Public Health (Превентивна і персоналізована медицина та громадське здоров'я)	575	575	375	569	611
Traditional & Complementary Medicine (Традиційна та комплементарна медицина)	360	360	413	503	519
Wellness Real Estate (wellness-нерухомість)	134	134	275	332	398

Таблиця 2

Туризм у сфері оздоровлення за регіонами в 2023 р.

Регіон	Кількість оздоровчих поїздок, млн шт.	Витрати на туризм у сфері оздоровлення, млрд дол.	Темпи зростання витрат на туризм у сфері оздоровлення	Середні витрати на поїздку (виїзний туризм), дол.	Середні витрати на поїздку	Прямі робочі місця, млн
Азіатсько-Тихоокеанський регіон	257,6	136,7	13	1741	268	10,1
Європа	291,8	210,8	5,5	1209	594	3,2
Північна Америка	204,1	241,7	5,2	3285	1058	2,2
Латинська Америка й Карибський басейн	59,1	34,8	9,5	1067	380	1,4
Близький Схід і Північна Африка	11	10,7	11,8	1305	599	0,3
Африка до півдня від Сахари	6,5	4,8	11,1	1215	194	0,5

та організувати їхні медичні поїздки за кордон. Однією з головних переваг використання посередників на ринку медичного туризму є те, що вони здатні допомогти пацієнтам орієнтуватися у складнощах медичного туризму. Поїздка до іншої країни для лікування іноді є складним досвідом, і потрібно враховувати багато факторів, таких як мовний бар'єр, культурні відмінності та різниця в медичній практиці та правилах. Посередники на ринку медичного туризму мають досвід у цих сферах і здатні допомогти пацієнтам зорієнтуватися у цих викликах, забезпечуючи душевний спокій і безперебійну подорож [9].

В Європі головним лідером оздоровчого

туризму є Чехія. Карлові Вари є найбільш відомими та з великою кількістю оздоровчих закладів. Щороку більше ніж 50 тисяч людей із понад 70 країн відвідують місто для лікування, тоді як близько 2 мільйонів туристів приїжджають сюди на екскурсії. Крім Карлових Вар, Чехія також відома іншими курортами, такими як Теплице, Яхімов, Мар'янске Лазне, Франтішкове Лазне, Лугачовіце та Янске Лазне, який має перший у Європі санаторій для лікування дитячого паралічу [9]. Розглянемо оздоровчий туризм у розрізі регіонів світу в табл. 2.

Спостерігаємо, що Європа є регіоном із найбільшою кількістю оздоровчих поїз-

док. Північна Америка лідирує за витратами на туризм у сфері оздоровлення. Протягом останніх п'яти років Азія добилася найбільшого приросту кількості оздоровчих поїздок і витрат на туризм у цій сфері, причому попит стимулювався сильною економікою й зростаючим середнім класом.

Угорщина є головним конкурентом Чехії на європейському ринку оздоровчого туризму. Вона стала центром водолікувального купання в Європі ще у XIX столітті, і на сьогодні в країні офіційно визнано 22 міста і 62 селища з лікувальними джерелами. Відвідування бальнеологічних курортів є головною мотивацією подорожей в Угорщину, і кожен третій турист, що відвідує цю країну, їде на водолікування.

Особливо популярними серед туристів із Німеччини, США, Австрії та Угорщини є курорти у Будапешті та на озері Балатон. Будапешт отримав статус міста лікувальних вод ще в XIX столітті, і деякі з ванн збереглися аж із часів турецького панування у XVI-XVIII століттях [9].

Загалом можна виділити такі кластери:

- медичні послуги, що охоплюють: загальну хірургію, стоматологію, кардіохірургію, лікування безпліддя, онкологію, офтальмологію; їх пропонують США, Канада, Ізраїль, Німеччина, Італія, Україна, країни Балтії;
- сурогатне материнство: пропонують Індія, Україна, Ізраїль;
- послуги діагностики: пропонують США, Канада, Ізраїль, Німеччина, Італія;
- реабілітаційні послуги: пропонують Фінляндія, Ізраїль, США;

– послуги б'юті-туризму (пластична хірургія, догляд за зовнішністю і косметологія): надають Швейцарія, Італія, США, Ізраїль, Індія, Таїланд, країни Балтії);

– послуги зміни статі (гендерні послуги): пропонують Таїланд, Індія;

– оздоровчі послуги (бальнеологічний, гірський, кліматичний, пустельний відпочинок): пропонують країни Середземномор'я, Балтії;

– вживання мінеральної води і використання медико-оздоровчих процедур: пропонують Чехія, Німеччина, Україна, Угорщина, Грузія [15].

На рис. 1 подано рейтинг провідних країн світу, включаючи міжнародні й внутрішні витрати на туризм у сфері оздоровлення.

Основним мотивом wellness-туристів є зняття стресу. Цікавим є те, що фізична форма, втрата надмірної маси тіла, здорове харчування та зовнішній вигляд не завжди слугують важливими мотивами для відвідування spa- та wellness-закладів, натомість найпоширенішими є відчуття стресу, бажання побалувати себе, почуватися краще, відпочити та розслабитися. У Канаді та США spa- та wellness-послуги сприймають як винагороду, позбавлення від стресу, прагнення зняти напруження, заспокоїтися та освіжитися [10].

Global Spa Summit зазначає у своєму дослідженні, що найпопулярнішими продуктами-послугами SPA- та wellness-індустрії з погляду активних рекреантів є: масаж, фізичні вправи, процедури догляду за тілом, догляд за обличчям, манікюр/педикюр, медитація та духовні програми, бальнеологічні процедури і таласо-

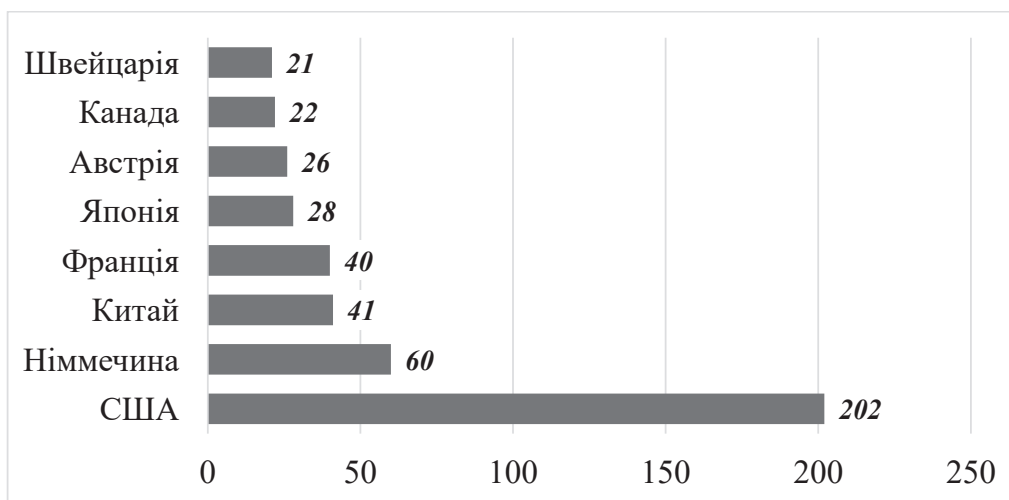

Рис. 1. Перелік топ-країн внутрішнього й міжнародного оздоровчого туризму 2023 року (млрд дол. США)

терапія, оцінка здоров'я та медичні консультації, здорова їжа та програми харчування, дерматологічні послуги, медичне тестування. Зобразимо розподіл продуктів за відсотковими відношеннями на рис. 2.

Водночас Global Wellness Summit прогнозує новий перспективний напрям у галузі оздоровлення, який було представлено на саміті у 2023 році: зростання оздоровлення у сільській місцевості, у Європі зростає кількість “фермерських” оздоровчих курортів, люди все більше навчаються вирощуванню здорових харчових продуктів, а туристи все частіше обирають природу як джерело для оздоровлення та лікування. Ця тенденція детально описує те, як самозабезпечення проявляється різними способами: від глобального зростання шкіл виживання на природі до пошуку корисної їжі та домашнього виробництва.

Натуралізм наступного покоління – це оздоровлення, що повертається до основ, яке переорієнтовано на природний світ і стародавні практики, щоб підготуватися до хиткого майбутнього. Зокрема, у різних зарубіжних країнах стають популярними лазні, сауни, басейни та водні курорти. Пропозиції подорожей корінного населення під керівництвом громад зростають – від бореальних лісів Канади до австралійської глибинки – і вони звертаються до мандрівників, які шукають інклюзивних, стійких і відновлюючих подорожей. Швидко зростаючий інтерес до само-

бутніх культур включає місцеві практики оздоровлення: від церемоній очищення до їжі та харчування.

Водночас у всьому світі процвітає культурний оздоровчий досвід, який надихає мандрівників йти до оригінального джерела за автентичністю. В Японії традиційні рьокани, або готелі з гарячими джерелами, переживають неймовірне відродження, оскільки вони розташовуються на природі, що змінюється з сезонами. Курорти вивчають нове меню оздоровлення від самого джерела, хай то традиційна арабська та ісламська медицина на Близькому Сході чи друїдство в Англії. Індія, яка дала світові здоров'я йогу, готова заманити мандрівників назад до джерела майбутнім центром традиційної медицини, партнером якого є Всесвітня організація охорони здоров'я.

Набуває популярності також оздоровлення на робочому місці. У всьому світі 70% працівників інтелектуальної сфери зазнали виснаження за останній рік. Зрозуміло, що всі ці ініціативи “оздоровлення на робочому місці” не були ефективними. Але з пандемією, яка різко прискорює зміни моделей роботи та кризою психічного здоров'я, все змінилося.

У цій тенденції досліджується, як поверхневі схеми оздоровлення на роботі замінюються більш значущими рішеннями. Кращого балансу досягають за допомогою таких рухів, як: подовжені відпустки для всієї компанії та “право відключитися” від електронних лис-

- ▣ масаж
- ▣ фізичні вправи
- ▣ процедури догляду за тілом
- ▣ догляд за обличчям
- ▣ манікюр/педикюр
- ▣ медитація та духовні програми
- ▣ бальнеологічні процедури і таласотерапія
- ▣ оцінка здоров'я та медичні консультації
- ▣ здорова їжа та програми харчування

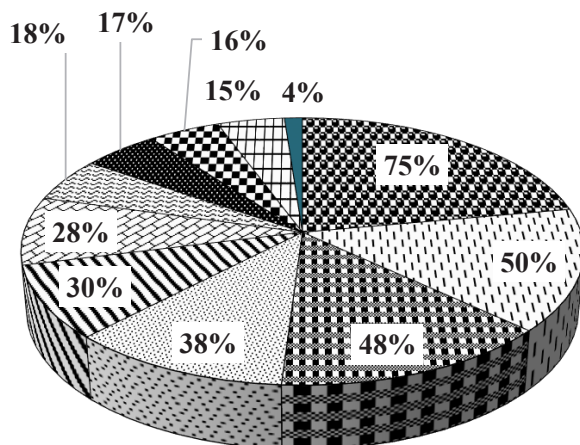

Рис. 2. Відсотковий розподіл найпопулярніших продуктів-послуг SPA- та wellness-індустрії з погляду активних рекреантів

тів у неробочий час; роботодавці, що проводять час особистої зустрічі з пам'ятними від'їздами та зустрічами на оздоровчих курортах і у соціальних оздоровчих клубах.

Останні роки починає набувати популярності телемедицина, тобто надання медичних послуг дистанційно. Дуже розвинений такий напрям у Німеччині. Ця послуга дозволяє пацієнтові отримати консультації фахівців із різних галузей щодо діагностики, призначення лікування та рекомендацій щодо подальшої реабілітації.

Розвиток медичної індустрії в сфері туризму за останні 15 років можна пояснити наступними причинами:

1) зростання вартості медичних послуг: У країнах із високорозвинутою економікою вартість медичних послуг різко зросла, що змусило багатьох людей шукати якісне та доступне лікування за кордоном, сприяючи розвитку міжнародного медичного туризму;

2) новий сегмент споживачів: Поява нового відсотка споживачів, які шукають медичні послуги за кордоном, причому вони бажають якісне та недороге лікування, поєднане з подорожжю та новими враженнями.

3) проблеми доступу до медичної допомоги: У країнах Європейського Союзу та Близького Сходу зростає попит на медичне обслуговування за кордоном через нездатність отримати швидку та необхідну медичну допомогу на місці;

4) якість медичних послуг: У деяких країнах недостатня якість медичних послуг, відсутність інноваційних технологій та діагностики лікування стимулює попит на медичний туризм у пошуку кращого лікування.

Звичайно, розвиток медичного туризму має позитивний вплив на розвиток регіонів, зокрема залучає кошти для розвитку інфраструктури, створює робочі місця, підвищує

рівень життя місцевого населення та підтримує платіжний баланс країни. Однак важливо враховувати також негативний вплив туризму на довкілля, який включає збільшення навантаження на природні ресурси та забруднення навколишнього середовища внаслідок зростання числа туристів та будівництва нових туристичних об'єктів.

Основні передумови розвитку медичного туризму в Україні зображено на рис. 3.

Медичний та оздоровчий туризм в Україні і світі постійно розвивається, знаходячи нові шляхи з метою покращення послуг та привабливості для туристів.

Кожного року тренди у медичному та оздоровчому туризмі досліджуються на Global Wellness Summit, що дозволяє індустрії триматися на чолі інновацій та впроваджувати свіжі підходи до відпочинку та оздоровлення. Завдяки постійному аналізу та вивченню потреб та вимог туристів сфера медичного та оздоровчого туризму забезпечує якісні та ефективні послуги, що стають все більш популярними серед подорожуючих.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Медичний туризм створив нову концепцію на перетині сучасної медицини та туризму. Пацієнти, які не можуть вирішити свої медичні проблеми у власній країні, обирають місця, лікарів та клініки, де доступні найсучасніші тести та лікування. Доцільно зазначити, що Україна має потенціал стати світовим лідером у сфері медичного в'їзного туризму завдяки високому медичному, оздоровчому та рекреаційному ресурсному потенціалу та конкурентоспроможним цінам. Розвиток медичного туризму може генерувати значний мультиплікативний ефект для економіки та зробити значний внесок до національного бюджету.

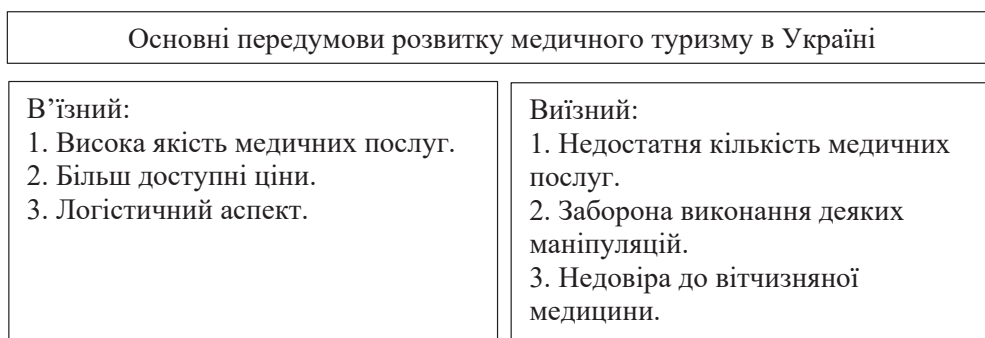

Рис. 3. Передумови розвитку медичного туризму в Україні

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваль О. Медичний туризм: відпочинок чи лікування. Новітні аспекти. *Турінформ Закарпаття : Туристичний інформаційний центр*. URL: <http://tourinform.org.ua/medychnyj-turyzm-vidpochynok-chy-likuvannya-novitniaspekty-2>
2. Малімон В.С. Формування та розвиток регіональних ринків медичного туризму в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.05 “Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка”. Луцьк, 2023. 20 с.
3. Мальська М.П., Антонюк Н.В., Ганич Н.М. Міжнародний туризм і сфера послуг: підручник для ВНЗ. Київ : Знання, 2018. 661 с.
4. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: “Розвиток туристичної індустрії як інструмент економічного розвитку та інвестиційної привабливості України”: Постанова Верховної Ради України від 13 липня 2016 р. № 1460-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1460-19>
5. Українська Асоціація Медичного Туризму (УАМТ). Офіційний сайт. URL: <http://uamt.org.ua/UA/deyatelnostuk/novini.html>
6. Українська асоціація міжнародного туризму. URL: <http://www.uamt.org.ua>
7. Association of Travel Insurance Intermediaries. URL: <http://www.atii.co.uk>
8. Ukraine's Medical Tourism Boom. URL: <http://www.medicare4u.com/ru/news/make-over-or-internal-over-haul-ukraines-medical-tourism-boom.html>
9. World Tourism Organization UNWTO. URL: <https://www.unwto.org/resources-un-tourism>
10. The Global Wellness Tourism Economy. Report 2023. URL: <https://www.gsws.org>

REFERENCES

1. Koval', O. Medychnyj turyzm: vidpochynok chy likuvannya, Novitni aspekty, *Turininform Zakarpattia : Turystychnyj informatsijnyj tsentr*; available at: <http://tourinform.org.ua/medychnyj-turyzm-vidpochynok-chy-likuvannya-novitniaspekty-2>
2. Malimon, V. S. (2023), Formuvannia ta rozvytok rehional'nykh rynkiv medychnoho turyzmu v Ukraini : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk: spets. 08.00.05 “Rozvytok produktyvnykh syl i rehional'na ekonomika”, Luts'k, 20 s.
3. Mal's'ka, M. P., Antoniuk, N. V., Hanych, N. M. (2018), Mizhnarodnyj turyzm i sfera posluh: pidruchnyk dlia VNZ, Znannia, Kyiv, Ukraine, 661 s.
4. Pro Rekomendatsii parlaments'kykh slukhan' na temu: “Rozvytok turystychnoi industrii iak instrument ekonomichnoho rozvytku ta investytsijnoi pryvablyvosti Ukrainy”: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 13 lypnia 2016 r. No. 1460-VIII, available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1460-19>
5. Ukrains'ka Asotsiatsiia Medychnoho Turyzmu (UAMT). Ofitsijnyj sajt, available at: <http://uamt.org.ua/UA/deyatelnostuk/novini.html>
6. Ukrains'ka asotsiatsiia mizhnarodnoho turyzmu, available at: <http://www.uamt.org.ua>
7. Association of Travel Insurance Intermediaries, available at: <http://www.atii.co.uk>
8. Ukraine's Medical Tourism Boom, available at: <http://www.medicare4u.com/ru/news/make-over-or-internal-over-haul-ukraines-medical-tourism-boom.html>
9. World Tourism Organization UNWTO, available at: <https://www.unwto.org/resources-un-tourism>
10. The Global Wellness Tourism Economy, Report 2023, available at: <https://www.gsws.org>

Стаття надійшла до редакції
17 травня 2024 р.